

Таким чином нами удосконалено технологію управління технічним станом обладнання нафтогазовидобувних підприємств на основі моделі побудованої з використанням теорії динамічного програмування, у якій стан обладнання або його складових частин характеризується ймовірностями відмови, при цьому, ефективність прийнятої раніше стратегії обслуговування та виконання ремонтів проявляється на деякому часовому горизонті, а оптимальність поточного управлінського рішення оцінюється величиною прогнозованого економічного ефекту за критерієм оптимізації – мінімумом сумарних витрат протягом терміну служби обладнання, що дає змогу вибрати оптимальну стратегію ремонтів найважливіших видів нафтогазопромислового обладнання.

Література

1. Бартовский М.Н. Экономико-математическое моделирование в нефтяной промышленности / М.Н. Бартовский. – М.: Недра, 1991. – 168 с.
2. Витвицький Я.С. Економічна оцінка гірничого капіталу нафтогазових компаній: наукова монографія / Я. С. Витвицький. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2007. – 431 с.
3. Волынская Н.А. Экономическая эффективность освоения нефтяных ресурсов: оценка и регулирование / Н.А. Волынская, М.В. Пленкина, А.А. Сильванкий. СПб: Недра, 2009. – 152 с.
4. Герасимчук В.Г. Стратегическое управления предприятием: графическое моделирование: Учебное пособие. / В.Г. Герасимчук. – М.: Финансы, 2000. – 457с.
5. Гужновский Л.П. Планирование добычи нефти и подготовки запасов / Л.П. Гужновский, С.Е. Казаков. – Москва: Недра, 1989. – 190 с.
6. Інтегрована система оперативної оцінки витрат бурових підприємств: монографія / І.Г. Фадєєва, М.О. Данилюк; Івано-Франківськ. нац. тех. ун-т нафти і газу, Каф. економіки п-ва. – Київ: Видавець Супрун В.П., 2009. – 170 с.
7. Мазур І.М. Механізм забезпечення економічної ефективності функціонування нафтогазовидобувних підприємств: Монографія / І.М. Мазур. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. – 296 с.
8. Гобир І.Б. Формування критеріїв прийняття управлінських рішень щодо ремонту свердловин / І.Б. Гобир // Матеріали ІV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем», м. Івано-Франківськ, 15-17 травня, 2013 р. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. – С. 141-143.

Стаття надійшла до редакції 23.09.14

Рекомендовано до друку д.е.н., доц. Зелінською Г.О.

УДК 338.330.33

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

М.М. Мельницький

*ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (03422)42261,
e-mail: etheor@nung.edu.ua*

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей формування якості в процесі діяльності нафтогазового комплексу України та його відокремлених суб'єктів господарювання. В роботі ідентифіковано основні фактори, які впливають на якість, на основі аналізу видів діяльності в нафтогазовій галузі запропоновано схему трансформації якості в конкурентоспроможність. Досліджено діяльність ПАТ „Укрнафта” в контексті забезпечення підприємством якості робіт та послуг, серед яких важливе місце займає спорудження нафтогазових свердловин.

Ключові слова: якість, якість діяльності, нафтогазовий комплекс, спорудження свердловин.

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенностей формирования качества в процессе деятельности нефтегазового комплекса Украины и его отдельных субъектов хозяйствования. В работе идентифицированы основные факторы, влияющие на качество, на основе анализа видов деятельности в нефтегазовой отрасли предложена схема трансформации качества в конкурентоспособность. Исследована деятельность ПАО „Укрнафта” в контексте обеспечения предприятием качества работ и услуг, среди которых важное место занимает сооружения нефтегазовых скважин.

Ключевые слова: качество, качество деятельности, нефтегазовый комплекс, бурение скважин.

Abstract. The article is concerned with the study of basic features of quality formation in the process of gas and oil complex activity in Ukraine and its allotted subjects of management. Basic factors which influence the quality are identified, types of gas and oil industry activity are considered, the scheme to transform quality into a competitive factor is introduced. The "UKRNAFTA" activity is investigated in terms of works and services quality where an important place is occupied by mining boreholes constructions.

Key words: quality, quality of activity, gas and oil complex, a mining borehole construction.

Постановка проблеми. В умовах висококонкурентного середовища важливим аспектом сучасних ринкових концепцій управління, які набувають все більшого практичного застосування в Україні, є якість, яку можна вважати основним інструментом, що забезпечує ефективне ринкове функціонування підприємства. Умови глобалізації світової економіки, вступ України до світової організації торгівлі та реальні кроки щодо вступу до Європейського союзу достатньо гостро ставлять питання про впровадження на вітчизняних підприємствах систем управління, які дозволяють забезпечити їх конкурентоспроможність на європейському та світовому ринках.

Важливим елементом таких систем управління слід вважати систему управління якістю, яка являє собою сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення загального керування якістю [1]. В свою чергу загальне керування якістю реалізується за допомогою таких засобів як планування якості, управління якістю, забезпечення та поліпшення якості. Управління конкурентоспроможністю суб'єкта господарювання повинно бути частиною загальної системи управління та системи управління якістю на підприємстві. У зв'язку з цим, приходимо до висновку про своєчасність та важливість проведення досліджень, пов'язаних з ідентифікацією ролі та місця категорії «якість» в практичній діяльності підприємств.

На наш погляд, важливими властивостями для дослідження якості є:

- технічний рівень, який відображає матеріалізацію в продукції науково-технічних досягнень;
- естетичний рівень, що характеризується комплексом властивостей, пов'язаних з естетичними відчуттями і поглядами;
- експлуатаційний рівень, пов'язаний з технічною стороною використання продукції (догляд за виробом, ремонт і т. п.);
- технічна якість, що передбачає гармонійне поєднання передбачуваних і фактичних споживчих властивостей в експлуатації виробу (функціональна точність, надійність, тривалість терміну служби).

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми.

Аналіз нормативних документів [2, 3, 4] та ряду наукових публікацій [5, 6, 7, 8, 9], які стосуються проблем побудови та функціонування системи управління якістю в умовах діяльності господарюючих суб'єктів, забезпечив можливість формулювання наступних узагальнень:

- якість – це комплексне поняття, яке характеризує ефективність всіх сторін діяльності на підприємстві: технічний та технологічний рівень виробництва, розробку стратегії, організацію виробництва, маркетинг та інше;
- у процесі виробництва управління якістю, як правило, полягає у контролі використовуваних для виготовлення виробів належної якості матеріалів, стану устаткування і технологічного оснащення, дотримання технологічної дисципліни та високої кваліфікації персоналу;
- система управління якістю продукції на більшості вітчизняних підприємств, які довгий час перебували під впливом командно-адміністративних методів управління пройшла низку послідовних етапів – починаючи від системи бездефектного виготовлення продукції (БВП) і закінчуючи системою комплексного (загального) управління якістю (TQM);
- система якості розробляється з врахуванням конкретної діяльності підприємства, але в будь-якому випадку вона має охоплювати такі стадії життєвого циклу продукту як проектування, виробництво, експлуатацію, які характеризуються впливом різних факторів на якість;
- фактори, що впливають на якість продукції і певним чином відображені в нормативних документах можна умовно поділити на виробничі (сировина, матеріали, комплектуючі вироби, устаткування, інструменти, технології), людські (професійні навички і знання, організованість і дисциплінованість працівників, кваліфікація) та організаційно-економічні (ефективні системи матеріального і морального стимулювання, визначення оптимальної собівартості).

У відповідності до стадій життєвого циклу продукту можна ідентифікувати фактори, які впливають на якість:

- ретельне маркетингове дослідження передбачуваних виробів, глибока передпроектна розробка продукції, техніко-екологічне обґрунтування продукції та експлуатаційних характеристик, використання стандартизованих та уніфікованих деталей, вузлів, скорочення паливних і паливно-мастильних матеріалів на одиницю виробу і т.д. – на проектно-конструкторському етапі;
- рівень технічного переозброєння і реконструкції підприємств, комплексну автоматизацію і механізацію процесів, стандартизацію та уніфікацію, ефективний вхідний контроль сировини та матеріалів і т.д. – на виробничому етапі;
- дотримання режимів використання, передбачених технічною документацією; максимальне завантаження з урахуванням номінальної потужності і т.д. – на стадії експлуатації.

Усі перелічені фактори діють в певних умовах. До них можна віднести форми організації праці, виробничих процесів та інше. На нашу думку, для досягнення високого рівня якості продукції чи послуг необхідно забезпечити прийнятне співвідношення між факторами та умовами, що впливають на якість.

Для демонстрації „якості” і як головної умови ефективного результату діяльності суб'єкта господарювання, на наш погляд, доцільно обрати підприємства, робота яких характеризується протіканням складних виробничих процесів, тісною взаємозалежністю виробничих операцій та

багатофакторністю формування якості. Такими підприємствами можна вважати організаційні утворення нафтогазового комплексу, які займають важливе місце в економіці України, зважаючи на їх фундаментальну роль у забезпечення економічної, енергетичної, фінансової, технологічної та інших складових безпеки держави. Виходячи з цього, **метою статті** слід вважати дослідження особливостей категорії „якість” у діяльності нафтогазового комплексу та її впливу на формування результатів роботи окремих суб’єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш поширеними в сучасній фаховій літературі є такі концепції менеджменту якості як: система якості (Quality System), система менеджменту, заснована на управлінні якістю (Quality Driven Management System), загальне управління якістю (Total Quality Management), забезпечення якості (Quality Assurance), статистичний контроль якості (Statistical Quality Control) та ін. Розробка і впровадження системи управління якістю на підприємстві передбачає використання різноманітних стандартів виконання робіт. Тобто стандартизація має особливе значення в першу чергу з точки зору підвищення ефективності функціонування і забезпечення якості [1047, 1148].

У розвиток цього питання Міжнародною організацією стандартів було розроблено для забезпечення системи якості серію стандартів ISO 9000, які можуть використовуватись як посилання при укладанні угод. Ці стандарти характеризуються тим, що їх впровадження може перевірятись й сертифікуватись незалежними сертифікаційними органами, які виступають як третя сторона [4]. Про важливість стандартів з систем якості можна говорити на підставі того факту, що зазначені стандарти прийняті для введення їх в дію багатьма національними і регіональними органами зі стандартизації. Деякі з них застосовують стандарти ISO без змін, інші прийняли власні системи нумерації, але зберегли текст, ідентичний міжнародним.

Стандарти ISO серії 9000 встановили єдиний, визнаний у світі підхід до договірних умов по оцінці систем якості й одночасно регламентували відносини між виробниками і споживачами продукції. Іншими словами, стандарти ISO - тверда орієнтація на споживача. Результатом аналізу даних щодо практичного використання серії стандартів ISO 9000 стала розробка версії ISO 9001, а на національному рівні у 2009 році було затверджено Національний стандарт України системи управління якістю (ДСТУ 9001:2009) [2].

Враховуючи результати досліджень приведені в [8, 9, 12, 13] та попередньо ідентифікувавши джерела формування (виробничі, людські та організаційно-економічні), фактори, що впливають на якість продукції можна поділити на об’єктивні та суб’єктивні. До об’єктивних, на нашу думку, слід віднести технічний рівень виробництва, устаткування, організаційну підготовку виробництва, рівень технологій і характеризувати їх як організаційно-технічно-технологічні. В свою чергу, суб’єктивні повинні враховувати особисту зацікавленість у результатах праці, рівень освіти, професійну майстерність та інше і належати до персонал-орієнтованих факторів якості.

Погоджуючись з важливістю достатнього ресурсного забезпечення (матеріального, фінансового, людського) діяльності суб’єктів господарювання нафтогазового комплексу, необхідно констатувати, що цілий ряд проблем, пов’язаних з їх функціонуванням знаходиться в управлінській площині і залежить від прийняття рішень, спрямованих на покращення якості діяльності.

Про низьку ефективність управлінської складової в роботі головної нафтогазової компанії НАК „Нафтогаз України” зазначено в ряді наукових публікацій та досліджень [14, 15-24]. При цьому акцентовано увагу на доцільності застосування нових підходів до управління галуззю на основі використання механізмів мотивації інтелектуальної праці та інтелектуального супроводу управлінських та виробничих процесів, ефективного зовнішнього регулювання, організації партнерських стосунків, управління економічною безпекою та соціальною відповідальністю, які передбачають розвиток людських ресурсів, якість і вмотивованість персоналу НГК, в тому числі, якість управління.

З цього приводу, доцільно звернути увагу на думку про те, що забезпечення ефективного розвитку такої складної системи як нафтогазовий комплекс України (НГКУ) з “великим природним, інтелектуальним та технічним потенціалом” [23, с. 115], серед цілого ряду інших заходів повинно передбачити “максимальне задіяння усіх фінансово-економічних механізмів стимулювання виробництва, широке використання цінкових, рентних, податкових, страхових та інших стимуляторів ефективного використання ресурсного потенціалу і основних виробничих фондів” [24, с. 18].

Не заперечуючи дієвості зазначених вище заходів, на нашу думку, одним із напрямків вирішення сучасних проблем функціонування суб’єктів нафтогазового комплексу України є визначення потреби, можливостей, міри та механізмів управлінського впливу на процеси формування якісних результатів їх діяльності. Зважаючи на те, що виробничі процеси, які застосовуються в різних ланках нафтової та газової промисловості є складними, різноманітними, відрізняються за функціями та цільовим призначенням, ступенем механізації, автоматизації, методами організації, виникає необхідність їх глибокого аналізу на предмет виявлення додаткових резервів та можливостей щодо підвищення ефективності управління підприємствами на основі врахування якісних характеристик усіх сторін його діяльності.

Виробництво у нафтогазовому секторі промисловості ведеться по стадіях, кожна з яких представляє собою частковий виробничий процес, результатом якого є вирішення частини завдання, пов’язаного із забезпеченням господарства такими енергетичними ресурсами як нафта і

газ. Згідно з інформацією представленою на офіційному веб-сайті провідного підприємства паливно-енергетичного комплексу України НАК „Нафтогаз”, головними видами діяльності (процесами) господарюючих суб’єктів нафтогазової галузі є [транспортування природного газу](#) та нафти, видобуток вуглеводнів, переробка та реалізація продукції [25]. Вважаючи якість діяльності головною умови забезпечення конкурентоспроможності суб’єктів господарювання та поділяючи діяльність нафтогазової галузі на процеси транспортування, видобутку, переробки та реалізації, формування її конкурентних переваг можна представити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

Найбільш ресурсомісткою, складною з точки зору організації виробничих процесів, а також найважливішою з позиції виконання ресурсозабезпечувальної функції для інших видів діяльності, є діяльність, пов’язана з видобутком нафти і газу. Як зазначено в [26, с.1300] «...цілком очевидно, що нарощування видобувного потенціалу нафтогазоносних регіонів України та організація їх ефективної експлуатації з корисними для всього українського соціуму результатами є не тільки стратегічно важливим завданням окремої галузі, а й життєво важливим пріоритетом стратегії економічного і соціального розвитку нашої держави».

Звертає особливу увагу завдання, пов’язане з ефективною експлуатацією видобувного потенціалу регіонів держави, виконання якого, на наш погляд, передбачає не тільки кількісну максимізацію видобутку нафти і газу, а, в першу чергу, ефективність та якість всіх сторін діяльності підприємств, на які покладені функції виконання робіт та надання послуг з видобутку енергоносіїв. За офіційною інформацією [27] пошукові та геологорозвідувальні роботи, видобуток нафти і газу в НАК «Нафтогаз України» здійснюють такі господарюючі суб’єкти як ДК «Укргазвидобування», ПАТ «Укрнафта» та ПАТ Державне акціонерне товариство «Чорноморнафтогаз». При цьому, найбільша частка видобутку газу та газового конденсату припадає на ДК «Укргазвидобування», а нафти – на ПАТ «Укрнафта».

Законом України „Про нафту і газ”, зокрема, статтею 37 встановлено основні вимоги до промислової розробки родовищ нафти і газу [28]. Серед них заслуговують на увагу пункти про зобов’язання користувачів нафтогазоносних надр застосовувати прогресивні технології і техніку, безумовне і своєчасне виконання всіх технічних вимог, дотримання правил, які затверджені центральними органами виконавчої влади та інші. Зазначені вище, а також інші законодавчо закріплені норми, які регулюють окремі напрямки діяльності нафтогазових підприємств, на нашу думку, можна вважати фундаментальними вимогами якості проведення робіт у сфері розробки родовищ нафти і газу. В свою чергу пункт 5 „Правил розробки родовищ нафти і газу” визначає, що будівництво свердловин є одним із основних етапів реалізації запроєктованої системи розробки родовища і повинно здійснюватись у відповідності із затвердженим робочими проектами (індивідуальним або груповим) [29].

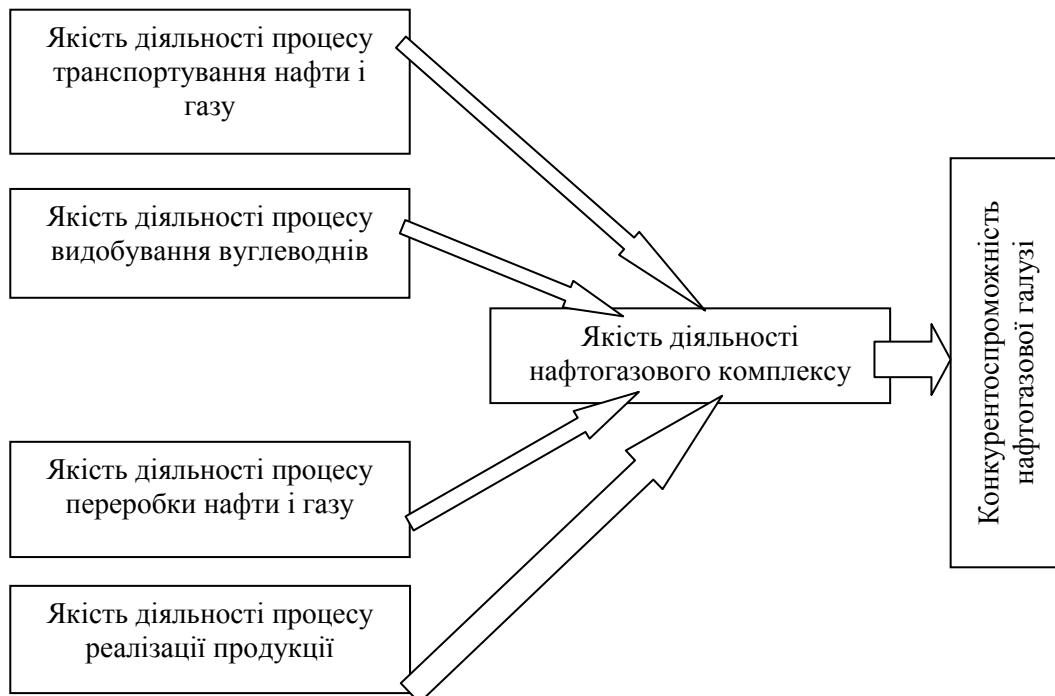

Рисунок 1.3 – Схема трансформації якості діяльності нафтогазової галузі у конкурентоспроможність

В контексті визначення ролі та місця категорії «якість» в процесі спорудження свердловин, як одного з найважливіших складових процесу видобування вуглеводнів та діяльності нафтогазовидобувних підприємств загалом, слід звернути увагу на задекларовані компанією НАК

«Нафтогаз України» основні напрямки збільшення видобутку нафти і газу. Серед них: нарощування власних запасів вуглеводнів; стабілізація та поступове збільшення видобутку газу і нафти; освоєння нафтогазових ресурсів акваторії Чорного та Азовського морів; реалізація проектів видобування газу із нетрадиційних джерел; оновлення і модернізація парку бурового та нафтогазопромислового обладнання; участь Компанії в освоєнні нафтогазових ресурсів інших держав. Джерелами реалізації приведених вище напрямків повинні стати заходи спрямовані на проведення сейсмічних досліджень та пошуково-розвідувального буріння на перспективних площах і родовищах; введення нових потужностей та інтенсифікації видобутку з існуючих родовищ; нарощення видобутку газу вугільних колекторів та сланцевого газу. Не заперечуючи дієвості та необхідності впровадження в роботу нафтогазовидобувних підприємств НАК «Нафтогаз України» основних напрямків збільшення видобутку нафти і газу, вважаємо за доцільне звернути увагу на відсутність серед їх переліку тих, які б відображали потребу та джерела зростання якості роботи господарюючих суб'єктів з подальшим досягненням необхідної якості продукції та послуг. Серед комплексу робіт з розробки родовищ нафти і газу, який можна поділити на розвідку, спорудження, буріння та видобування, будівництво свердловин є одним із основних етапів реалізації запроєктованої системи розробки родовища. У зв'язку з цим виникає необхідність його дослідження на предмет формування якості як головної передумови успішної реалізації наступних етапів в роботі нафтогазових підприємств.

Найбільший обсяг робіт, пов'язаних із спорудженням нафтогазових свердловин в Україні здійснює ПАТ „Укрнафта”, яка на сьогодні володіє шістьма регіональними виробничими підрозділами (Охтирканафтогаз, Чернігівнафтогаз, Полтаванафтогаз, Долинанафтогаз, Надвірнанафтогаз, Бориславнафтогаз), трьома газопереробними заводами (Гнідинцівський, Качанівський, Долинський), трьома буровими управліннями (Охтирське, Прилуцьке і Прикарпатське), а також значним числом інших нафтосервісних підрозділів [30]. Розподіл робіт та послуг, які виконує Компанія наступний: управління бурових робіт (УБР) здійснюють буріння та розвідування експлуатаційних свердловин, нафтогазовидобувні управління (НГВУ) забезпечують видобуток нафти, газу та газоконденсату, газопереробні заводи – підготовку нафти і газу, переробку газу та виробництво рідких вуглеводнів. Крім того до складу ПАТ „Укрнафта” входять тампонажні управління (ТУ), центральні бази виробничого обслуговування (ЦБВО), а також розвинута мережа автозаправних станцій по всій Україні, які здійснюють реалізацію нафтопродуктів та скрапленого газу і забезпечують позиціонування „Укрнафти” як одного з найбільших гравців на роздрібному ринку нафтопродуктів.

Звертаючись до офіційної інформації про діяльність найбільшої української нафтогазової компанії [31], слід констатувати, що основні її цінності передбачають високу якість, ефективність, прозорість та соціальну відповідальність. Зважаючи на необхідність дослідження якісних аспектів у спорудженні нафтогазових свердловин, слід відзначити, що „Укрнафта” декларує всеохоплюючу якість („якість у всьому”), акцентуючи при цьому увагу на якості всього ланцюга процесів від буріння нової свердловини до обслуговування клієнтів на заправних станціях.

Важливою якісною характеристикою діяльності суб'єкта господарювання є його ринкове визнання, індикатором якого слід вважати позиції підприємства на відповідних ринках. Їх фрагментарний аналіз дозволяє зробити висновок про те, що Компанія „Укрнафта” – це один із лідерів українського фондового ринку з ліквідності цінних паперів та за обсягами укладених на ПФТС угод. Ринкова капіталізація на 01.01.11 р. становила 4058,4 млн. доларів США (ринкова капіталізація на 01.01.10 р. — 1154,5 млн. доларів США) [32, 33]. Статутний фонд компанії становить 13 557 127,5 грн. і поділений на 54 228 510 простих акцій номінальною вартістю 0,25 грн. кожна. П'ятдесят відсотків плюс 1 акція, відповідно до рішення уряду України, передано до статутного фонду НАК "Нафтогаз України", решта 50% мінус 1 акція належать іншим юридичним та фізичним особам.

Про деякі якісні позиції на міжнародному рівні свідчить те, що компанія „Укрнафта” першою серед українських підприємств вийшла на міжнародний фондовий ринок, здійснивши у 1999 р. Програму американських депозитарних розписок (аок) першого рівня (депозитарій bank of new york). Американські депозитарні розписки номіновані в доларах США і перебувають в обігу як в американських позабіржових торговельних системах, так і на європейських біржах. Акції пат "укрнафта" протягом останніх років також мають стійкий попит і на вітчизняному фондовому ринку, що підтверджується обсягами укладених угод та свідчить про високу привабливість компанії [34].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень. Приведені об'єктивні дані свідчать про те, що, загалом, компанія „Укрнафта” як відокремлений суб'єкт господарювання нафтогазової галузі України, забезпечуючи достатньо значний виробничий та комерційний сегмент її функціонування, демонструє позитивні результати виробничо-господарської діяльності, які забезпечуються, головним чином, якістю виробничих процесів. Про їх важливість з точки зору впливу на формування кінцевої якості, свідчить структура капітальних вкладень ПАТ „Укрнафта”. За результатами 2010 року вони склали 942 млн грн, з яких 506 млн грн. (54%) компанія інвестувала в процеси буріння нафтових і газових свердловин [33], які є одним з найважливіших етапів їх спорудження. Отже, забезпечення реалізації задекларованої ПАТ „Укрнафта” такої місії як „висока якість” можливе за умови гарантування якості, в тому числі, в процесах будівництва нафтових і газових свердловин, дослідження якої є актуальним, своєчасним

і вимагає деталізації в контексті виконання окремих робіт. Перспективою подальших досліджень повинен стати науковий пошук ефективних економічних та управлінських механізмів, які дозволять забезпечити високу якість діяльності нафтогазового комплексу, нафтогазового підприємства та в межах окремих процесів.

Література

1. Фомичев С. К. Управление качеством: учеб. пособие / С. К. Фомичев, А.А. Старостина, – К. : МАУП, 2002. – 192 с.
2. Системи управління якістю. Вимоги: ДСТУ ISO 9001–2009. – К.: Держспоживстандарт України, 2001. – 34 с. – (Національні стандарти України).
3. Системи управління якістю. Основні положення та словник: ДСТУ ISO 9000–2001. – К.: Держстандарт України, 2001. – 28 с. – (Національні стандарти України).
4. Офіційний сайт міжнародної організації по стандартизації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.iso.org/iso/home.html>.
5. Проскура В. Ф. Система управління якістю на підприємстві як складник ефективної його діяльності / В. Ф. Проскура, І. В. Сімонова // Вісник НЛТУ. – 2009. – № 19.6. – С. 98-102.
6. Калашнік І. І. Контроль та управління якістю продукції на промислових підприємствах / І. І. Калашнік // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 1. С. 52-58.
7. Кравченко М. О., Медуниця О. О. Управління якістю в системі інноваційного розвитку підприємства / М. О. Кравченко, О. О. Медуниця // Проблеми системного підходу в економіці. – 2009. – № 4. – С. 34-46.
8. Пахаренко О.В. Інтегровані системи управління якістю діяльності підприємств водного господарства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)”/ О.В.Пахаренко. — Львів, 2010. — 20 с.
9. Віткін Л. Світовий досвід упровадження та сертифікації систем управління / Л. Віткін // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2010. – No2.– с.43-49.
10. TQM XXI. Проблемы, опыт, перспективы. Выпуск 1. Академия проблем качества России. АО „ТКБ Интерсифика”, 1997. – 136 с.
11. Швец В.Е. Основные направления совершенствования и структура системы менеджмента качества на базе новых версий ИСО серии 9000:2000 / В.Е. Швец // Материалы международного проекта „Созвездие качества „2000”. – К.: Украинская ассоциация качества. Межотраслевой центр качества „Прирост”, 2000. – 220 с.
12. Лала О.М. Оцінка якості системи управління підприємством: Монографія / О.М. Лала. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 165 с.
13. Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту: Монографія / О.С. Кузьмін, А.С. Мороз, Н.Ю. Подольчак, Р.В.Шуляр. – Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 336 с.
14. Кісь С.Я. Управління економічною безпекою підприємств нафтогазового комплексу: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)”: 23.09.2010 / Кісь Святослав Ярославович. – Івано-Франківськ., 2010. - 193с.
15. Василишина Н. Є. Управління підприємствами в умовах зовнішніх регулювань: дис.... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)”: 17.11.09 / Н. Є. Василишина. - Івано-Франківськ, 2009. - 247 с.
16. Боднар Г. Ф. Управління державно-приватними партнерствами на засадах гармонізації інтересів сторін: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)”: 10.12.10 / Г. Ф. Боднар. - Івано-Франківськ, 2010. - 205 с.
17. Тимошенко Д. В. Мотиваційний механізм управління інтелектуальною працею персоналу нафтогазових підприємств та організацій: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)”: 16.11.11 / Тимошенко Дмитро Віталійович. – Івано-Франківськ, 2011. – 242 с.
18. Мацьків Р. Т. Управління соціальною відповідальністю підприємств нафтогазового комплексу : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість)”: 14.12.11 / Р. Т. Мацьків. - Івано-Франківськ, 2011. - 196 с.
19. Побігун С. А. Економетричний супровід стратегічного управління нафтогазовими підприємствами: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Побігун Сергій Андрійович; Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. - Івано-Франківськ, 2013. - 21 с.
20. Швидкий Е. А. Інтелектуалізація управління нафтогазовими підприємствами : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" : 21.02.13 / Е. А. Швидкий. - Івано-Франківськ, 2012. - 194 с. - 159-194.
21. Кісь С. Я. Управління діяльності підприємств нафтогазового комплексу на засадах інтелектуалізації та інтелектокористування / С.Я. Кісь, В.П. Петренко, Е.А. Швидкий. – Львів: ЛА „Піраміда”, 2013. – 287 с.
22. Короп І.В., Люта Н.В., Петренко В.П. Про основні шляхи вирішення проблеми ефективного використання інтелектуальних ресурсів нафтогазової галузі України // Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми підготовки фахівців з інтелектуальної власності в Україні” (27-28 квітня 2005 року, м. Київ). – К.: Ін-т інтелектуальної власності і права. – 2005. - С. 95-99.

23. Тутова О. Постановка задачі раціоналізації транспортно-економічних зв'язків у нафтогазовому комплексі України // Регіональна економіка. - 2002. - №2. - С. 115 – 123.
24. Іванух Р. Стратегічні проблеми розвитку нафтогазового комплексу України // Регіональна економіка. - 2000. - №2. - С. 16 – 25.
25. Офіційний сайт НАК „Нафтогаз України”. Режим доступу: <http://www.naftogaz.com>
26. Кісь С.Я. Щодо стратегічної доцільності та умов трансформування НАК „Нафтогаз України” в сучасну інтелектуальну компанію [Текст] / С.Я. Кісь, В.П. Петренко // Економіка: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць (Дніпропетровський національний університет). – Дніпропетровськ, 2008. – випуск 240. – С. 1298 - 1309.
27. Офіційний сайт НАК „Нафтогаз України”. Режим доступу: <http://www.naftogaz.com>
28. Закон України про нафту і газ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>.
29. Правила розробки родовищ нафти і газу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0044400-84/page>.
30. Офіційний сайт ПАТ „Укрнафта”. Про компанію. Режим доступу: <http://www.ukrnafta.com/ua/about/profile>.
31. Офіційний сайт ПАТ „Укрнафта”. Місія та цінності. Режим доступу: <http://www.ukrnafta.com/ua/about/mission>.
32. Oil News: «Укрнафта»: капіталізація компанії становить \$4,1 млрд. Режим доступу: <http://oilnews.com.ua/news/article9408.html>
33. Укрнафта: Річний звіт за 2010 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrnafta.com/upload/ukrnafta/content/26/Ukrnafta-AnnualReport2010.pdf>
34. Корреспондент. biz. Акціонери Укрнафты назвали рыночную капитализацию компании Режим доступу: <http://korrespondent.net/business/rynki/companies/1198806>.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2014
Рекомендовано до друку к.е.н., доц. **Кісем С.Я.**

УДК 658:5: 622.24: 622.276

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ

*І.Г. Фадєєва *, Л.М. Савчин*

*ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (0342)504574,
e-mail: fin@nung.edu.ua*

Анотація. Інструментарій управління розвитком підприємства досить значний, і у подальшому він буде розвиватися і збагачуватися новими рішеннями. У статті розглянуто підходи до трактування сутності дефініцій «управління підприємством», «розвиток підприємства» та «управління розвитком підприємства», уточнено їх значення та економічний зміст. Виділено основні інструменти, які впливають на розвиток підприємств нафтогазового комплексу. Представлено узагальнення та систематизація проблемного поля управління розвитком підприємств з урахуванням світового досвіду ідентифікації та вирішення подібних проблем. Обґрунтовано вибір теоретичних, методичних та прикладних засад управління розвитком сучасного підприємства.

Ключові слова: управління підприємством, розвиток, управління розвитком підприємства, методологія.

Аннотация. Инструментарий управления развитием предприятия довольно значительный, и в дальнейшем он будет развиваться и обогащаться новыми решениями. В статье рассмотрены подходы к трактовке сущности дефиниций «управление предприятием», «развитие предприятия» и «управление развитием предприятия», уточнено их значение и экономическое содержание. Выделены основные инструменты, влияющие на развитие предприятий нефтегазового комплекса. Представлены обобщения и систематизация проблемного поля управления развитием предприятий с учетом мирового опыта идентификации и решения подобных проблем. Обоснован выбор теоретических, методических и прикладных основ управления развитием современного предприятия.

Ключевые слова: управление предприятием, развитие, управление развитием предприятия, методология.

Abstract. Tools for managing business development rather significant, and further it will evolve and be enriched with new solutions. The article discusses approaches to the interpretation of the essence of definitions of "business management", "enterprise development" and "development company management", clarified their values and economic sense. The main instruments that influence the development of oil and gas companies are identified. Generalization and systematization of the problem field of management development companies considering international experience identifying and